

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Lausuntopyyntö: HE 27/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle ilmastolaiksi (HE 27/2022 vp)

Syksyllä 2021 hallitus linjasi budjettineuvotteluissa, että lainsäädäntöön lisätään velvoite kunnille, seuduille tai maakunnille laatia ilmastosuunnitelmat. Kuntien ilmastosuunnitelmaa koskeva täydentävä esitys ilmastolaista on tarkoitus antaa hallituksen esityksenä tulevana syksynä. Kuntaliitto kohdistaa tässä lausuntonsa ilmastolain tavoitteita ja suunnittelujärjestelmää koskevien muutosten vaikutuksiin kuntien kannalta.

Ilmastotavoitteiden lisääminen ilmastolakiin tuo tärkeää ilmastopolitiikan ennakoitavuutta

Jo 80 % suomalaisista asuu kunnassa, jolla on oma ilmastotavoite. Kuntien onnistuessa ilmastotavoitteissaan, ratkeaa Suomen päästövähennystavoitteista yli puolet, todettiin Sitran selvityksessä toukokuussa 2021. Kuntien ilmastotoimet kiinnittyvät erityisesti kahteen suurimpaan päästölähteeseen, energiaan ja liikenteeseen. Lisäksi kunnilla on käsissään kuntalaisten ilmastonestävän arjen puitteet: asuminen, liikkuminen, työssäkäynti, palveluverkko ja muu arjen infra.

Ilmastolaki on tavoite- ja suunnittelulaki, jossa luodaan jatkuvuutta ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeville kansallisille tavoitteille. Kuntaliitto pitää hyvänä, että ilmastolain suunnittelujärjestelmä kattaa nyt hiilineutraaliustavoitteen kannalta oleellisesti sekä päästöt että nielut, ja että lain suunnitelmia täydennetään erillisellä maankäyttösektorin suunnitelmalla. Tämä lisää kansallisen ilmastopolitiikan ennakoitavuutta, mikä puolestaan tukee kuntien omaa ilmastotyötä.

Kuntaliitto on huolissaan siitä, että ilmastopolitiikan useat eri ohjelmat, strategiat sekä eri hallinnan tasoilta tulevat aloitteet ovat luoneet monimutkaisen toimintaympäristön, mikä on uhka sen läpinäkyvyydelle ja vaikuttavuudelle. Kokonaisuuden hallinta, yhteisvaikutuksen tunnistaminen ja tehokkuuden varmistaminen on vaativaa. Onkin toivottavaa, että kansallisesta ilmastopolitiikasta pyritäisiin luomaan kokonaiskuvaa ja selkeyttämään ohjausympäristöä, jotta esim. päällekkäisyydeltä välttyttäisiin. Ilmastopolitiikan

eri instrumentit ja niiden vaikutukset kohtaavat kunnissa, missä konkretisoituvat esimerkiksi erilaiset yritysvaikutukset, ilmastotoimien reiluus tai maankäyttövaikutukset.

Ilmastovuosikertomuksen kehittäminen niin, että se tarkastelee ilmastopoliitiikkaa laajana kokonaisuutena ja mahdollistaa kaikkien päästöjen kehityksen tarkastelun on Kuntaliiton mielestä hyvää kehitystä, vaikka ei sellaiseen ratkokaan edellä mainittua haastetta.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tavoitteen täsmentäminen ja vahvistaminen on Kuntaliiton mielestä erittäin kannatettavaa.

Kuntien kannalta merkittävät vaikutukset tulevat ilmastolain eri ilmastosuunnitelmista

Esityksen kuntavaikutukset riippuvat ilmastolain eri suunnitelmissa asetettavien ilmastotoimien toteuttamisesta. Ilmastolain eri suunnitelmien valmistelussa ja seurannassa huomioidaan eri tavoin eri hallinnon tasot sekä sidosryhmät. Kuntaliitto kiittää kansallisen sopeutumissuunnitelman seurantaa laajassa työryhmässä ja toivoo, että muiden suunnitelmien osalta sekä valmistelun että seurannan kuulemista ja osallistumista suunnitelmia toimeenpanevien tahojen kanssa yhdenmukaistetaan. Näin varmistetaan, että suunnitelmissa ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset tunnistetaan etukäteen ja niitä seurataan toimeenpanon edetessä.

Valmisteilla olevan keskipitkän aikavälin suunnitelman toimenpiteet liikenteen osalta pitävät sisällään lähinnä Fossiilittoman liikenteen tiekartan toimenpiteitä. Jotta Fossiilittoman liikenteen tiekartta säilyttää uskottavuutensa kansallisia toimia ohjaavana politiikka-asiakirjana, olisi ensimmäisen vaiheen toimenpiteitä toteutettava ja rahoitettava kokonaisuudessaan. Tällä hetkellä toimenpiteiden rahoitus ei ole toteutunut tiekartassa suunnitellulla tavalla. Käyttövoimien muutokseen liittyvät toimenpiteet ovat edenneet hyvin, mutta eivät kestäviä kulkutapoja edistävät toimet joukkoliikennepalveluiden sekä kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman osalta.

Uutena suunnitelmana ilmastolakiin tulee maankäyttösektorin suunnitelma. Vaikka maankäyttösektorin toimenpiteistä merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat maa- ja metsätalouteen, on toimenpiteillä vaikutuksia myös kuntien maankäyttöön, ja nämä vaikutukset olisi arvioitava.

Kansallista sopeutumissuunnitelmaa koskevat muutokset ja lisäykset ovat kannatettavia. Kuntaliitto katsoo, että hallinnonrajat ylittävä tarkastelu olisi tarpeen laajentaa koskemaan myös muita ilmastolain suunnitelmia.

Sopeutumissuunnitelman uusi sisältövaatimus alueellisesta tarkastelusta on tervetullut. On kuitenkin tärkeää, että niitä laadittaessa kuullaan ja tehdään yhteistyötä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Kuntaliitto pitää myönteisenä muutoksena lisättyjä vaatimuksia sovittaa ilmastosuunnitelmat yhteen energia- ja liikennepolitiikan suunnittelun kanssa sekä huomioida mahdolliset vaikutukset kotimaiseen ruokaturvaan ja luonnon monimuotoisuuteen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Pauliina Jalonen

ilmastopolitiikan erityisasiantuntija

Jakelu Liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Kuntaliiton kirjaamo